

संदर्भ सूची

संदर्भ ग्रंथ सूची :

१. Edwin R.A. Seligman : Encyclopedia of the Social Sciences (Vol-11-12), The Macmillan Company, New York, 1933.
२. Enthoven R. E. : The Tribes and Castes of Bomaby (Vol-I), Cosmo Publications, Delhi, 1975.
३. Karve Irawati and Dandekar V.M. : Anthropometric Measurements of Maharashtra, Deccan College Post - Graduate and Research Institute, Poona, 1951 .
४. Lanjewar K.D. (Singh K. S., Aditor) : Dhangar, People of India, Vol.-I, Popular Prakashan, Mumbai, 2004.
५. Shashi S.S. : 'The Shepherds of India, Sundeep Prakashan, Delhi, 1978.
६. Dhangar S.M.: "Mendhe Dhangars in Hatknangle Taluka : A Sociological Study", unpublished M.Phil. Dissertation, Kolhapur, 1983.
७. Draxe P.B. : "The Dange Dhangar of Kolhapur District : A Sociological Study", unpublished Ph.D. Thesis, Shivaji University, Kolhapur, 1987.
८. Ghatage B.S. : "A study of the Impact of Social Welfare Measures on the Development of the Nomadic Tribes in Kolhapur District", unpublished Ph.D. Thesis, Shivaji University, Kolhapur, 2001.
९. बाबर सरोजिनी : एक होता राजा, महाराष्ट्र लोकसाहित्य समिती प्रकाशन, पुणे, १९६४ .
१०. गर्गे एस.एम. (संपा.) : भारतीय समाजविज्ञानकोष, खंड-३, समाजविज्ञान मंडळ, पुणे, १९८९ .
११. भोसले दौलतराव (जोशी लक्ष्मणशास्त्री, संपा.) : मराठी विश्वकोष, खंड-१२, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई, १९८५ .

- १२ . ढमाले श.पां., दीक्षित श्री.गं., (जोशी लक्ष्मणशास्त्री, संपा.) : मराठी विश्वकोष, खंड-१३, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई, १९८७ .
- १३ . दाते प.रा.(जोशी महादेवशास्त्री, संपा.) : भारतीय संस्कृतीकोष, खंड-४, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई, १९६५ .
- १४ . कोळेकर गणपतराव : धनगर समाजाचा प्राचीन इतिहास व गोत्र, कोळेकर प्रकाशन, कोल्हापूर, १९९२ .
- १५ . कदम ना.धो. : महाराष्ट्रातील भटका समाज-संस्कृती व साहित्य, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९३ .
- १६ . मांडे प्रभाकर : गावगाड्याबाहेर, परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद, १९८३ .
- १७ . पवित्र शास्त्र (बायबल) : बायबल सोसायटी ऑफ इंडिया, मंगलोर, १९८५ .
- १८ . शशि एस.एम. : भारत के यायावर, जगतराम अँड सन्स, दिल्ली, १९८४ .
- १९ . चव्हाण एस.एम. : “सातारा येथील वैदू जमातीचा समाजशास्त्रीय अभ्यास”, अप्रकाशित एम.फिल. लघुशोधनिबंध, कोल्हापूर, १९९३ .
- २० . शेळके गुलाबराव : धनगरी लोकगीतांचा अभ्यास, अप्रकाशित एम.फिल. लघुशोधनिबंध, कोल्हापूर, १९९९ .

राजिवडे गावातील धनगर स्त्रिया : त्यांच्या व्यावसायिक भूमिका आणि जीवन

संशोधक : उज्वला जयसिंग पाटील

संशोधक मार्गदर्शक : डॉ. आर. बी. पाटील

मुलाखत सूची

अ. उत्तरदात्यांची वैयक्तिक माहिती :

१) उत्तरदात्याचे नाव :

२) वय : १) २० ते २५ २) २६ ते ३०
३) ३१ ते ४५ ४) ४६ ते ५५ ५) ५५ च्या पुढे

३. शिक्षण : १) अशिक्षित २) प्राथमिक
३) माध्यमिक ४) उच्च माध्यमिक
५) इतर

४) धर्म : हिंदू धनगर

५) व्यवसाय : १) लोकर विणणे २) मोलमजूरी करणे
३) शेती करणे ४) इतर

६) वैवाहिक दर्जा : १) विवाहित २) विधवा

ब. उत्तरदात्याची सामाजिक आर्थिक पार्श्वभूमी :

१. कुटुंबातील इतर व्यक्तींची माहिती :

क्र	नाव	उ. शी नाते	लिंग	वय	शिक्षण	व्यवसाय	वार्षिक उत्पन्न
१							
२							
३							
४							
५							

- २) तुमचे घर कोणत्या प्रकारचे आहे?
- १) झोपडी   २) कच्चे घर
३) पक्के घर   ४) बंगला
- ३) तुमच्या घराच्या खोल्या किती आहेत ?
- १) १ खोली   २) २ खोल्या
३) ३ खोल्या   ४) ४ खोल्या
- ४) तुमच्या घरी वीजेची सोय आहे का ?
- १) होय   २) नाही
- ५) घरामध्ये लागणारे पाणी कोठून आणता ?
- १) नळ   २) विहिर
३) बोअर   ४) इतर
- ६) तुम्ही मुलांना शाळेत पाठवता का ?
- १) होय   २) नाही   ३) ५ ते १० वी पर्यंत
- ७) शाळेत मुलांना न पाठवण्याची काय कारणे आहेत ?
- १) गरीबी   २) मेंढपाळामध्ये जावे लागते
३) घरकामात मदत करावी लागते   ४) शाळा शिकून काय उपयोग
- ८) तुम्ही आरोग्याची प्राथमिक काळजी घेण्यासाठी काय करता ?
- १) देवाला कौल लावणे   २) नशीबावर भर देणे
३) देवऋषीकडे जाणे   ४) प्राथमिक आरोग्य केंद्रात जाणे
- ९) तुमचे कुटुंब दारिद्र्यरेषेखाली आहे का ?
- १) होय   २) नाही
- १०) तुम्हाला कर्ज काढण्याची आवश्यकता वाटते का ?
- १) होय   २) नाही

- ११) कोणत्या कारणासाठी कर्ज घेतले आहे ?
- १) विवाह
२) शिक्षण
३) आजारपण
४) धार्मिक सण समारंभ
५) व्यवसाय
- १२) कर्ज कोठून घेतले आहे ?
- १) सावकार
२) बँक
३) बचत गटाकडून
४) पतसंस्थेतून
- १३) कर्ज घेतले असल्यास किती रक्कमेपर्यंत घेतले आहे ?
- १) १०,००० ते १५,०००
२) १५,००१ ते २०,०००
३) २०,००१ ते २५,०००
४) २५,००१ हून अधिक
५) नाही
- १४) तुमच्या मालकीची जमिन आहे का ?
- १) होय
२) नाही
- १५) जमिन कोणत्या प्रकारची आहे ?
- १) बागायत
२) जिरायत
- १६) इतरांच्या शेतामध्ये तुम्ही काम करता का ?
- १) होय
२) नाही
- १७) काम करत असल्यास दररोज किती मजूरी मिळते ?
- १) २०
२) २५
- १८) तुमच्या शेतीच्या कामाचे स्वरूप कसे आहे ?
- १) हंगामी
२) वर्षभर

क) कामाचे स्वरूप

- १) तुम्हाला तुमचा व्यवसाय स्वीकारण्याचे कारण काय आहे ?
१) आर्थिक कारण
२) स्वावलंबन
३) परंपरेनुसार
४) इतर कारणे
- २) मेंढ्यांची संख्या किती आहे?
१) १० ते २५
२) २६ ते ५०
३) ५१ ते ७५
४) ७५ च्या पुढे
- ३) लोकर कोठून मिळवली जाते?
१) स्वतःच्या मेंढ्यांची
२) विकत घेतली जाते
- ४) शेळ्यांची किती संख्या आहे?
१) १० पर्यंत
२) ११ ते १५
३) १६ ते २०
४) २० च्या पुढे
- ५) तुमच्या कामाची वेळ किती?
१) ११ ते ५
२) २ ते ८
३) निश्चित वेळ सांगता येत नाही
- ६) हे काम करण्यासाठी घरामध्ये वेगळी खोली आहे ?
१) होय
२) नाही
- ७) एका महिन्यामध्ये किती घोंगडी तयार होतात ?
१) ३ ते ४
२) ५ ते ६
३) ७ ते ८
- ८) या व्यवसायातून तुमचे मासिक उत्पन्न किती होते?
१) ३०० ते ६००
२) ६०१ ते ८००
३) ८०१ ते १०००
- ९) तुमच्या या कामामध्ये तुम्ही समाधानी आहात का ?
१) होय
२) नाही
३) काही प्रमाणात
- १०) या व्यवसायाव्यतिरिक्त जोड व्यवसाय कोणता करता ?
१) मोलमजूरी
२) शेती करणे
३) कोणताच नाही

११) तुमच्या कामाचे स्वरूप कसे आहे ?

ड . कामाचा जीवनावर होणारा परिणाम

१) या व्यवसायात तुम्हाला काही समस्या जाणवतात का ?

१) होय २) नाही

२) समस्या जाणवत असल्यास कोणत्या?

१) लोकर दुरून आणावी लागते २) लोकर पिंजण्याचे मशीन नाही

३) घोंगड्यांना दर जास्त येत नाही ४) जागेची अडचण

३) तुमच्या कामामुळे आरोग्यावर काही परिणाम होतो का?

१) होय २) नाही

४) आरोग्यावर परिणाम होत असल्यास कोणते?

१) हातदुखी २) पाठीचा त्रास

३) मानेचा त्रास ४) डोळ्यांचा त्रास

५) वरील सर्व

५) तुमच्या कामामुळे तुमच्या मुलांच्या शिक्षणाकडे दुर्लक्ष होते असे तुम्हास वाटते का ?

१) होय २) नाही

६) घरच्या कामामध्ये तुम्हाला पुरेसा वेळ देता येतो का ?

१) होय २) नाही

७) तुम्हाला कौटुंबिक स्वास्थ्य लाभते का ?

१) होय २) नाही

८) नसल्यास का?

१) पूर्ण वेळ कामात जातो २) कौटुंबिक जबाबदारी

३) तडजोड करावी लागते ४) वरील सर्व

९) तुम्ही तुमच्या गावामध्ये सणसमारंभामध्ये सहभागी होता का?

१) होय २) नाही

- १०) ग्रामपंचायत, पंचायत समिती निवडणूकीत उमेदवार म्हणून सहभागी झाला आहात का?
- १) होय २) नाही
- ११) तुम्हाला मिळणाऱ्या पैशातून तुम्ही बचत करता काय?
- १) होय २) नाही
- १२) मिळवलेल्या पैशाचा वापर तुम्ही स्वतःसाठी करता काय ?
- १) होय २) नाही
- १३) बचत करत असल्यास कुठे करता ?
- १) बँक २) पतसंस्था ३) बचतगट
- १४) गावातील महिला मंडळाच्या कार्यक्रमांमध्ये तुम्ही हजर राहता का ?
- १) होय २) नाही
- १५) तुमच्या व्यवसायातून तुमच्या कुटुंबाच्या आवश्यक गरजा भागतात का ?
- १) बऱ्या प्रमाणात भागतात २) काही प्रमाणात भागतात ३) नाही
- १६) तुम्हाला तुमच्या कुटुंबामध्ये आदर मिळतो का ?
- १) होय २) नाही
- १७) कुटुंबामध्ये ज्या समस्या आहेत त्याबद्दल तुमचे स्वतःचे मत मांडण्याचे स्वातंत्र्य तुम्हास आहे का?
- १) कधीच नसते २) कधी कधी ३) नेहमी
- १८) तुमच्या या व्यवसायामुळे तुमच्यामध्ये काही बदल झाले आहेत का ?
- १) होय २) नाही
- १९) तुमचा समाजातील दर्जा सुधारला आहे असे तुम्हाला वाटते का ?
- १) होय २) नाही
- २०) समाजातील दर्जा सुधारला नसल्यास त्याचे कारण काय ?
- १) पारंपरिक व्यवसाय आहे २) उत्पन्न जास्त मिळत नाही
- ३) शैक्षणिक दृष्ट्या मागास ४) जुन्या रूढी परंपरेचा प्रभाव
- ५) वरील सर्व

२१) व्यवसायामुळे तुमच्या कुटुंबामध्ये बदल झाले आहेत का ?

१) होय

२) नाही

२२) तुमच्या कुटुंबातील जीवनशैलीत तुमच्या व्यवसायामुळे कोणत्या प्रकारचे बदल झाले आहेत?

१) प्राथमिक गरजांची पूर्तता

२) मुलांचे शिक्षण

३) इतर सोयी सुविधा

४) करमणूकी साधतात